

Secció III. Altres disposicions i actes administratius

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

DEPARTAMENT DE VICEPRESIDÈNCIA DE CULTURA, PATRIMONI I ESPORTS

10426***Incoació d'expedient de declaració del sermó de l'enganalla, Festa d'Interès Cultural. (Exp. 35/2015)***

A la sessió del dia 8 de maig de 2015, la Comissió Insular de Patrimoni Històric de Mallorca, va acordar, entre altres, el següent:

“I.- Incoar l'expedient de declaració de FIC del Sermó de l'Enganalla de Llucmajor amb la descripció dels seus elements i característiques que figuren descrites a l'informe tècnic de dia 28 d'abril de 2015, que s'adjunta i forma part integrant del present acord.

Tot això de conformitat amb els articles 2 i següents del Reglament 3/2012, sobre el procediment a seguir per a la declaració de festes d'interès cultural a l'illa de Mallorca. A més a més, sense perjudici del tràmit d'audiència als interessats, inclòs l'Ajuntament afectat, previst a l'article 5.1 del reglament esmentat, així com del període d'informació pública, i en definitiva, de la resolució de l'expedient.

L'acord de declaració s'haurà d'adoptar en el termini màxim d'un any comptat a partir del dia següent al de la data d'iniciació del procediment. Transcorregut aquest termini sense que s'hagi produït la declaració, es produirà la caducitat

II.- Notificar aquesta resolució als interessats, a l'Ajuntament de Llucmajor i al Govern de les Illes Balears.

III.- Publicar aquest acord d'incoació al Butlletí Oficial de les Illes Balears, a la web del Consell Insular de Mallorca i anotar-ho al Registre Insular de Festes d'Interès Cultural de Mallorca.”

Palma de Mallorca, 10 de juny de 2015

**La secretaria delegada de la Comissió
Insular de Patrimoni Històric**
Serafina Munar Gregorio

ANNEX I: (Es publica com a annex un extracte de l'informe tècnic de data 28 d'abril de 2015. L'informe íntegre a què fa referència l'apartat I de l'acord d'incoació, consta a l'expedient administratiu núm. 35 / 2015. Aquest expedient es podrà consultar a les dependències del Servei de Patrimoni Històric (Plaça Hospital, 4, Palma 07012) per aquells interessats en el procediment i que acreditin aquesta condició, d'acord amb el que disposa l'art. 31 i ss. de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, modificada per la Llei 4/1999, de 13 de gener).

Informe tècnic

Dia 5 de febrer de 2015 l'Ajuntament de Llucmajor va remetre a la Vicepresidència de Cultura i Patrimoni del Consell Insular de Mallorca una sol·licitud per declarar el Sermó de l'Enganaia festa d'interès cultural d'acord amb la Llei 1/2002, de 19 de març, de cultura popular i tradicional.

El Ple del Consell de Mallorca de dia 13 de desembre de 2012 va aprovar el Reglament 3/2012, sobre el procediment que s'ha de seguir per a la declaració de festes d'interès cultural a l'illa de Mallorca. L'art. 4.2 d'aquest Reglament assenyala que, amb caràcter previ a la incoació, s'ha de comptar amb l'informe descriptiu i tècnic del Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca.

Dia 27 d'abril de 2015, el secretari del Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca va remetre al Servei de Patrimoni l'informe de l'esmentat Consell Assessor favorable a la declaració del Sermó de l'Enganaia festa d'interès cultural, el qual es transcriu literalment a continuació i forma part d'aquest informe:

« Informe del Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca relatiu a la declaració del Sermó de l'Enganaia festa d'interès cultural

Objecte

A les Illes Balears, el concepte de declarar una festa d'interès cultural neix amb Llei 1/2002, de 19 de març, de cultura popular i tradicional, però en aquesta illa no es va materialitzar fins que el Ple del Consell de Mallorca acordà, dia 13 de desembre de 2012, el Reglament 3/2012, sobre el procediment que s'ha de seguir per a la declaració de festes d'interès cultural a l'illa de Mallorca.

És en aquest marc que la Vicepresidència de Cultura, Patrimoni i Esports del Consell de Mallorca va encarregar al Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca que elaboràs un informe sobre la declaració de festa d'interès cultural del Sermó de l'Enganalla, d'acord amb la sol·licitud que havia presentat l'Ajuntament de Lluçmajor dia 5 de febrer de 2015.

Memòria històrica

D'acord amb l'informe precís i la documentació que ha presentat l'Ajuntament de Lluçmajor i que ha servit de base per elaborar aquest, el Sermó de l'Enganalla és el discurs, en el context de la litúrgia pasqual, que es pronuncia el dia de Pasqua al convent dels franciscans de Sant Bonaventura de Lluçmajor.

El nom d'*enganalla* prové de la simulació de duel que fan l'organista i el predicador, que tracten d'enganyar-se mútuament, d'acord amb el *Diccionari català-valencià-balear*, «perquè el predicador fa tot el que pot per a acabar el sermó quan menys s'ho pensi l'organista, i aquest fa també els possibles per a enganyar el predicador posant-se a sonar l'orgue quan el sermó està a les acaballes».

Sembla que el Sermó de l'Enganalla és un vestigi que entronca amb el *risus paschalis*, el ritual 'riure de Pasqua', antic costum que des de l'edat mitjana es va estendre per Europa com a reacció al període de recolliment i penitència que suposava la Quaresma i que representa, més que res, un fenomen propi de la religiositat popular, que exigia unes pautes comunicatives per estimular la interacció entre els fidels i la litúrgia.

Segons la tradició, antigament la Quaresma era molt rigorosa i els feligresos desitjaven que posar fi a la Setmana Santa per poder acabar el dejuni rigorós i poder acudir a la processó de l'Encontrada per, posteriorment, tastar les panades que s'havien aparellat. El celebrant pronunciava el sermó i, si aquest es perllongava massa, l'orgue i el cor començaven a cantar per donar per finalitzada la celebració.

Descripció

En l'obra *El convent de Sant Bonaventura de Lluçmajor. Història i art* (coordinada per Salvador Cabot Rosselló) es descriu el Sermó de l'Enganalla que es va dir el dia de la Pasqua de Resurrecció de 1956 de la manera següent: «La missa i el sermó es diuen de s'Enganaia, perquè l'organista i el predicador es proven quin dels dos enganarà l'altre: Si l'organista, tocant i entonant amb els cantadors l'al·leluia pasqual, tallarà el predicador o si aquest, acabant prest o de forma estranya, deixarà l'organista penjat i els cantadors amb la boca oberta. La melodia aquest al·leluia, d'autor desconegut, [recollida en aquesta mateixa obra] és una deïxa dels antics framenors. Engani qui engani, la bulla del públic serà sempre la mateixa.

»El predicador ha d'estar disposat que, durant el dia, en veure'l les persones més conegudes del Convent, li diguin amb to un poc burleta, l'han enganat. Dins la polissonada de voler-se enganar l'un a l'altre els dos s'han d'atendre a unes regles: El predicador no pot acabar el sermó abans de dir que Crist ha ressuscitat, i l'organista ha de permetre que el predicador faci els anuncis que pertoca, entre els quals no pot faltar el de la pròxima festa de la benedicció dels fruits a Cura.»

Com a exemple del Sermó de l'enganalla, trobam recollida aquesta mostra, probablement de l'any 1940, en què el predicador era el pare Rafel Ginard Bauçà i l'organista, el pare Miquel Caldentey:

Jesús ha ressuscitat
i posà al pecat remei.
Tocau, pare Caldentey,
que el sermó ja està acabat.

I, de cap a l'inici de la dècada de 1950 del segle passat, desconeguts el predicador i l'organista, la memòria popular recorda aquest sermó:

«Les Tres Maries anaren al sepulcre i quan veren que estava buit, una prengué per aquí [la dreta]; l'altra per allà [l'esquerra], i jo... prendré per aquí deçà [i partí escala avall].»

Justificació

Sembla que fins al final del segle XIX el Sermó de l'Enganalla era una pràctica habitual en altres pobles de Mallorca, com Montuïri, Algaida, Vilafranca de Bonany i Felanitx, però avui només es conserva a Lluçmajor.

Després de la restauració franciscana, aquesta celebració perdurà al llarg dels anys, prengué un caràcter més popular i esdevingué una de les tradicions més arrelades a Lluçmajor, on gaudeix d'una gran participació popular i és percebuda per la gent com un element característic i

imprescindible de les celebracions del cicle pasqual.

D'altra banda, és innegable el caràcter viu i dinàmic del Sermó de l'Enganalla perquè cada any se celebra la mateixa festa, en el mateix lloc i en la mateixa època de l'any (per tant, està contextualitzat en un temps i en un marc espacial), però el sermó no és mai el mateix, sinó que depèn de l'enginy dels protagonistes.

El fet que el Sermó de l'Enganalla, d'una banda, desaparegués de la resta de Mallorca i, de l'altra, gaudeixi d'una vigència plena a Lluçmajor fan que aquest residu de la litúrgia pasqual sigui un element singular del patrimoni immaterial de Mallorca i, per tant, de tot l'Estat, que cal salvaguardar per a les generacions futures, perquè també, com element únic, és vulnerable.

D'acord amb tot el que s'ha exposat, el Sermó de l'Enganalla reuneix les característiques a què fa referència la UNESCO en la seva Declaració de 17 d'octubre de 2003, «Convenció per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial», en l'article 2 de la qual defineix el patrimoni cultural immaterial com el «que es transmet de generació en generació, és recreat constantment per les comunitats i grups en funció del seu entorn, la seva interacció amb la naturalesa i la seva història, infontent un sentit d'identitat i continuïtat, i contribuint així a promoure el respecte de la diversitat cultural i la creativitat humana».

Amb la finalitat de salvaguardar la festa, i tal com estableix la declaració de la UNESCO, se n'ha de potenciar l'estudi, la documentació i el registre. S'han de potenciar les condicions perquè la festa es mantengui viva, d'acord amb el que estableixi la col·lectivitat que la protagonitza i li dona sentit. La tasca de protecció i de salvaguarda s'ha de dirigir fonamentalment vers la divulgació i revaloració de tots els elements, les funcions i els significants que en formen part, i dels seus valors patrimonials, perquè la comunitat s'identifiqui amb la festa i els seus valors, i, per tant, en garanteixi la continuïtat.

Conclusió

Per tot això, aquest Consell Assessor de Cultura Popular i Tradicional de Mallorca informa favorablement sobre la declaració de festa d'interès cultural del Sermó de l'Enganalla. »

Atès que en el Sermó de l'Enganalla de Lluçmajor concorren els valors que la UNESCO assenyalava per merèixer la condició de patrimoni cultural immaterial, i atès que la comunitat els considera part integrant i representativa del seu patrimoni cultural, proposam la incoació de l'expedient de declaració del sermó de l'enganalla, festa d'interès cultural.

